

StOKpaardje

Donateursblad van Stichting 't Oude Kinderboek
jaargang 4, nummer 4, 2008
verschijnt 4x per jaar

Colofon

Stichting 't Oude
Kinderboek
Laarstraat 31
7201 CB Zutphen
0575-545117
oudekinderboek@hetnet.nl
di t/m vrij 13.00-17.00
www.stichtingoudekinderboek.nl
issn 1873-9474

Redactie

Eef Nulden
Janneke van der Veer
Lot van den Akker
Reint Jan Terbijhe
Paula Bömer

Comité van Aanbeveling

Bennie Jolink
Nannie Kuiper
Marieke Schriks
Jan Terlouw
Wim Hazeu

Wordt u donateur?

Dan krijgt u:

- *ontvangstbevestiging
- *donateursblad
- *gratis kopersservice
- *eindejaarsattentie

Doelstelling:

Het verzamelen, bewaren
en ter inzage geven van in
principe niet recent
verschenen kinder- en
jeugdliteratuur, in het
bijzonder uit het
Nederlandse taalgebied.

Van het bestuur

Het boekenbestand van StOK blijft dankzij de vele giften
maar groeien, momenteel hebben we ruim 18.000 boeken.
Alle daarvoor in aanmerking komende banden (16.500 stuks)
zijn de afgelopen maanden gescand ten behoeve van het
digitale bibliotheekstelsel van de Gelderse Openbare
Bibliotheek, waarin het StOK-bestand, herkenbaar aan een
eigen logo, t.z.t. zal worden opgenomen.
Het was een hele klus!

Boeken scannen buiten
de openingstijden.

De open dag ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van
Stichting 't Oude Kinderboek op woensdag 8 oktober was
een succes. Veel belangstellenden bezochten de diverse
activiteiten en namen ook afscheid van Pien Pon, de
oprichtster van ons kinderboekenleenmuseum (zie elders in
dit StOKpaardje).

Als donateursgeschenk ontvangt u dit jaar een fraaie foto
rond het thema Tijn Uilenspiegel.

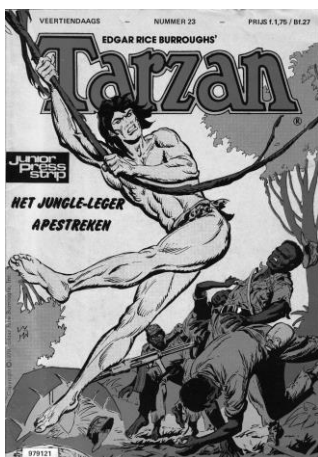
Bestuur en medewerkers van StOK wensen u en de uwen
fijne feestdagen en een gezond 2009 toe en hopen u ook
komend jaar weer regelmatig te mogen ontvangen.

Reint Jan Terbijhe, voorzitter StOK

Tarzan, van romanfiguur tot jeugdheld

door Eef Nulden

Vrijwel iedereen heeft wel van Tarzan gehoord. Dat blijkt onder meer uit het feit dat het 'Tarzan' als nieuw woord in de jongste editie van de Dikke Van Dale voorkomt. De figuur Tarzan bestaat al bijna honderd jaar. In 1912 maakte de VS kennis met Tarzan door de boeken van Edgar Rice Burroughs (1875-1950). Nederland moest wachten tot 1919. In dat jaar werd de eerste Tarzanfilm met Elmo Lincoln vertoond. Pas een jaar later verscheen hier het eerste Tarzanboek, getiteld *Tarzan van de apen*, een uitgave van Blankwaardt & Schoonhoven te Rijswijk.

Het verhaal

Edgar Rice Burroughs liet zich bij zijn eerste roman over Tarzan inspireren door Kiplings *Junglebook* en het verhaal over Romulus en Remus, de stichters van Rome. Hij plaatste het verhaal in Afrika. Voor de kennis van dat werelddeel putte hij uit het boek *In Darkest Africa* van de Engelse ontdekkingsreiziger Stanley. In 1912 verscheen de roman van Edgar Rice Burroughs onder de titel *Tarzan of the apes*. Dit eerste verhaal gaat over John en Alice Clayton (Lord en Lady Greystoke). Zij zijn per schip onderweg van Engeland naar Afrika en worden na een muiterij aan boord aan land gezet op

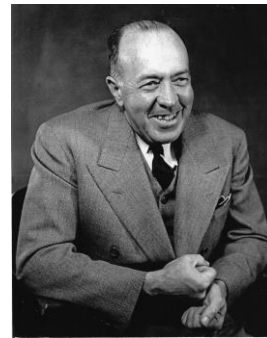
een onbewoond gedeelte van de West-Afrikaanse kust. Clayton bouwt daar een hut, waarin Alice bevalt van hun zoon John Jr. Zij overlijdt wanneer dit kind een jaar oud is. Kort daarna wordt Clayton gedood door de aap Kerchak. De apin Kala, die kort daarvoor haar baby verloor, neemt John Jr. liefdevol op en noemt hem Tarzan. In de door Burroughs ontwikkelde apentaal betekent dat Wit Huid. Als mensenkind loopt de kleine Tarzan in zijn ontwikkeling fysiek behoorlijk achter bij zijn leeftijdgenoten onder de apen. Doch Kala beschermt hem waar ze kan. Tarzan komt al snel tot de ontdekking dat hij anders is dan de andere apen. Niet alleen wordt hij minder snel volwassen, maar ook ontbreekt bij hem de haargroei op zijn lichaam. Dit is de oorzaak van vele plagerijen van zijn leeftijdgenoten. Bij toeval vindt hij de hut die zijn vader ooit bouwde. Hij vindt onder andere leesboekjes voor kinderen en leert zichzelf lezen. Bovendien vindt hij daar het jachtmes van zijn vader. Dit levert hem op den duur, samen met zijn verstand, de superioriteit over de apen op. In een tweegevecht doodt hij Kerchak, de koning van de apenstam, en dat maakt Tarzan tot zijn opvolger. Hij leert Jane Porter kennen die met haar vader en enkele anderen op expeditie is in Afrika. Tarzan en Jane worden verliefd op elkaar. Later blijkt uit de vingerafdrukken van de kleine Lord Greystoke op het dagboek van zijn vader dat dit kleine kind en Tarzan een en dezelfde persoon zijn. Aan het eind van het eerste boek doet Tarzan vanwege zijn liefde voor Jane afstand van zijn geboorterecht. In het tweede boek, *De terugkeer van Tarzan*, komt hij na tal van gevaarlijke avonturen terug in de

'beschaafde' wereld in het deel van Afrika waar hij zijn jeugd doorbracht. Uiteindelijk vindt hij ook Jane terug en kan hij haar in zijn gespierde armen sluiten.

Over de schrijver

De schepper van Tarzan, Edgar Rice Burroughs, werd op 1 september 1875 geboren in Chicago. Hij groeide op in de Amerikaanse middenklasse. Zijn vader was officier in het Amerikaanse leger. Burroughs had de ambitie om in de voetsporen van zijn vader te treden; een militaire carrière zag hij wel zitten. Gezondheidsproblemen - hij had een zwak hart - stonden dit voornemen in de weg. Toen volgde een weg van twaalf ambachten en dertien ongelukken. Zijn leven dreigde bovendien in een financiële ramp te eindigen. Hij stond aan de rand van de afgrond en moest zelfs op een gegeven moment de juwelen van zijn vrouw verkopen. In de vele lege uren begon hij te schrijven. Op een bepaald moment zond hij een sciencefiction verhaal in naar het pulptijdschrift *All Story Magazine*. Het verhaal, *Under the moons of Mars*, werd tot Burroughs eigen verbazing geplaatst. Hij ontving daarvoor een cheque van vierhonderd dollar. Daarmee was een schrijver geboren. Hij ontpopte zich daarnaast als een gewiekst zakenman, die het voor elkaar wist te krijgen dat de verkoop van het auteursrecht alleen voor zijn eerste boek gold en dat hij de rechten van eventuele andere verhalen zelf kon behouden. Die zakelijke houding heeft ertoe geleid dat hij uiteindelijk als multimiljonair is gestorven. Zijn bekendheid verwierf hij vooral door zijn Tarzanromans, waarvan hij er zesentwintig schreef en waarvan er tweeëntwintig in het Nederlands werden vertaald. Naast de Tarzanromans schreef hij tal van sciencefictionromans.

Zij spelen onder andere op de planeten Mars en Venus, de maan en een binnenaarde die hij Pellucidar noemt. Tarzan was en bleef echter zijn bekendste creatie. Daarbij hebben zeker ook de Tarzanfilms een belangrijke rol gespeeld met als bekendste vertolker van de rol van Tarzan de legendarische Johnny Weissmuller. Ook werd Tarzan een bekende stripheld. Al deze zaken deden de kassa bij Burroughs behoorlijk rinkelen.

Geen jeugdheld

Burroughs schreef de Tarzanverhalen evenals de sciencefictionverhalen als romans voor volwassenen. Dat Tarzan tegenwoordig meer als jeugdheld wordt beschouwd is het gevolg van de vele strips en niet in de laatste plaats door de Disney-verfilmingen en de musical. Dat Tarzan eigenlijk een figuur is uit avonturenverhalen voor volwassenen komt misschien wel het beste tot uiting in het slot van het tweede deel van de reeks, *De terugkeer van Tarzan*. Ik citeer hierbij met opzet de oudste vertaling omdat dit daarin het best tot z'n recht komt: "Ik zou het niet prettig vinden te moeten denken, dat ik voor het laatst den jungle zie, liefste," zeide hij, "als ik niet wist, dat ik voor eeuwig met jou naar een nieuwe wereld van geluk ga"; en zich bukkend kuste Tarzan van de Apen zijn wijfje op haar lippen. Welnu, een dergelijke zin ben ik nog nooit aan het eind van een jeugdroman tegengekomen.

Geschenkbespreking door Janneke van der Veer

- Maria van Dorsten, *Klein-Anneke*. Met illustraties van C. Damen, Haarlem, N.V. Drukkerij De Spaarnestad, [1928].

- Maria van Dorsten, *Groot-Anneke*. Met illustraties van C. Damen, Haarlem, N.V. Drukkerij De Spaarnestad, [1929].

'Met goedkeuring van den Keurraad voor Roomsche Jeugdlectuur' staat vermeld op het titelblad van *Klein-Anneke* en *Groot-Anneke*, beide geschreven door Maria van Dorsten. Daarmee is duidelijk vanuit welk perspectief de boeken zijn geschreven. De katholieke achtergrond blijkt al op de eerste bladzijde van *Klein-Anneke*: Anneke speelt dat haar papieren poppen op een kostschool zitten die geleid wordt door een 'Eerwaarde Moeder'.

Omslag Maria van Dorsten, *Klein-Anneke*. Met illustraties van C. Damen, Haarlem, N.V. Drukkerij De Spaarnestad, [1928].

Zelf zit ze eveneens op een school met 'Zusters'. Ook de rest van het verhaal, evenals het vervolg *Groot-Anneke*, ademt in alle opzichten een katholieke sfeer. *Klein-Anneke* eindigt zelfs met een oproep van de schrijfster aan de lezers of zij voor haar willen bidden: 'Bidt een wees-gegroet, voor wie 't weer vertellen zal.'

Anneke is een dromerig, fantasierijk meisje. Ze kan niet zo goed leren op school, maar is wel erg handig. Ze kan goed naaien en knutselen en is altijd bereid anderen te helpen. Samen met

haar vriendinnetje Marie maakt ze prentenboeken die de missiezusters kunnen gebruiken bij het onderwijs aan de 'zwarte heidenkindertjes'. Nadat Anneke een ongeluk heeft gehad, wordt ze ernstig ziek. Zo ernstig dat iedereen denkt dat ze spoedig zal sterven. Zelf is ze daarvan ook overtuigd. Maar dan krijgt ze een brief van de 'Algemeene Overste en alle Zusters'. Zij schrijven dat het een 'blijde gedachte' is dat Anneke naar de hemel gaat, maar dat het voor hen een grote teleurstelling is dat ze van hen weggaat. De Zusters hadden gedacht dat Anneke misschien later een goede missiezuster zou kunnen worden, maar daarvan zal nu geen sprake zijn. Als Anneke dat leest, komt er een ommekeer. Ze wil beter worden, 'voor al die arme heiden-kindertjes'. Ze bidt ervoor en knapt zienderogen op. Hoe het verder met haar gaat, wordt verteld in *Groot-Anneke*. Missiezuster is ze nog lang niet.

Na de zesde klas blijft ze eerst een poosje thuis om moeder te helpen. Maar als vader werkloos wordt, besluit ze een dienstje te zoeken. Een grote stap, want dat betekent dat ze weg moet van haar gezellige thuis. Eerst gaat ze als 'tweede meisje' bij de dokter werken, de vader van haar vriendin Marie. Als die naar de stad verhuizen, wordt ze dienstmeisje bij een juffrouw met vier kinderen. In haar vrije tijd werkt ze vlijtig aan kleden voor de kapel van de Zusters in de missie.

Als ze zestien is, bekent ze haar ouders haar grote wens om Missiezuster te worden.

Ze is nu nog te jong, maar haar ouders zullen haar niet tegenhouden. 'Zooals God het wil.'

Uit: Maria van Dorsten, *Groot-Anneke*.
Met illustraties van C. Damen, Haarlem, N.V. Drukkerij De Spaarnestad, [1929].

Klein-Anneke en *Groot-Anneke* zijn geschreven door Maria van Dorsten, pseudoniem van Henriëtte Wolffenbuttel-van Rooijen (1901-1993), die verschillende schrijversnamen

gebruikte. Henriëtte Wolffenbuttel-van Rooijen werd in Delft geboren als vijfde kind in een gezin van negen kinderen. Ze volgde een opleiding tot onderwijzeres. Dit gegeven verwerkte ze ook in beide boeken: *Bep*, het zusje van *Anneke*, wordt eveneens onderwijzeres. Als schrijfster was ze enorm productief. Behalve jeugdboeken schreef ze vele korte verhalen, sprookjes, romans en toneelstukken.

Voor meer informatie over de schrijfster, zie het artikel van Joop Bekkers:

'Henriëtte Wolffenbuttel-van Rooijen. Schrijfster van sprookjes, romans en toneelstukken', in: *Boekenpost*, jg. 14, nr. 82, maart/april 2006, p. 44-45.

Recente schenkingen

- Bottema, Tjeerd, *Het wolkewezentje en de baas van de grauwe donderwolk*. Wondere verhalen van vader Uggelebug: 3, Bussum, C.A.J. van Dishoeck, 1925
- Bottema, Tjeerd, *Doove Jabik en de betooverde vogelschrik*. Wondere verhalen van vader Uggelebug: 1, Bussum, C.A.J. van Dishoeck, 1924
- Valkenstein, Kees, *Minke, de zoon van de inbreker*. Den Haag, G.B. van Goor Zonen's U.M. N.V., [1933]
- Valkhoff, Rein, *De Bokkenrijders van Terblijt*. Amsterdam, Van Holkema & Warendorf's U.M. N.V., [1930]

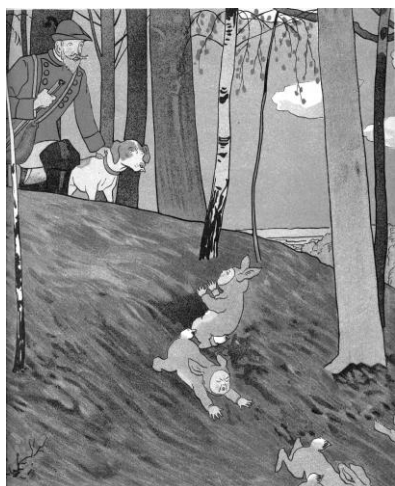
Donaties aan StOK aftrekbaar voor de inkomstenbelasting

Veel Nederlanders schenken aan goede doelen. Deze giften waren tot voor kort altijd aftrekbaar voor de inkomstenbelasting. Met ingang van 1 januari 2008 zijn deze giften slechts aftrekbaar als de begunstigde instelling door de belastingdienst is aangemerkt als ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling). StOK heeft deze kwalificatie inmiddels gekregen. Dat betekent dat u uw donaties aan StOK samen met uw giften aan soortgelijke instellingen en binnen de grenzen van de wettelijke bepalingen kunt aftrekken van uw belastbaar inkomen voor de inkomstenbelasting. Verder betekent dit dat uw schenkingen en eventuele legaten aan StOK vrijgesteld zijn van schenkings- en successierecht. Het zal duidelijk zijn dat StOK blij is met deze erkenning omdat uw giften hard nodig zijn om ons werk te blijven doen. U zelf hebt er ook voordeel van omdat de fiscus indirect mee betaalt. Voor verdere inlichtingen zie www.belastingdienst.nl/giften of bel de Belastingtelefoon 0800-0543.

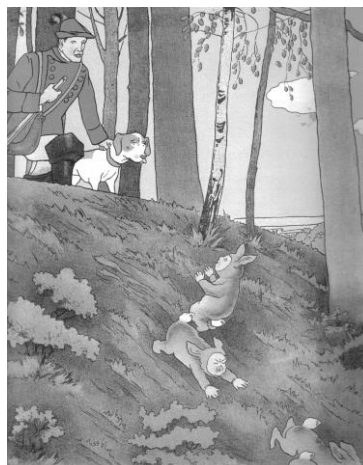
Frans Tops, penningmeester StOK

Boekvergelijking door Lot van den Akker

Mijn overgrootmoeder, die ik tot mijn zevende jaar nog gekend heb, werd door mijn grootmoeder Maps genoemd. Een voor mij onbegrijpelijke naam, tot ik hoorde dat mijn overgrootvader, al veel eerder overleden, door zijn kinderen met Paps werd aangesproken. Maps en Paps dus. Het is dus niet verwonderlijk dat het boek *Mapje en Papje in het Hazenbosch* in de boekenkast van de familie niet mocht ontbreken. Het stukgelezen exemplaar voldeed niet meer aan de eisen van de generatie waarvan ik nu grootmoeder ben en dus was ik blij dat ik een nieuwere uitgave op de kop kon tikken. Het zag er fris en toch vertrouwd uit. Of toch iets te fris?

Bij nadere bestudering van beide exemplaren leek alles te kloppen, behalve dat de spelling was aangepast, zodat alle rode streepjes die ik vroeger in mijn ijver had aangebracht overbodig waren geworden.

De gezichtjes van Mapje en Papje waren nog even sullig en de hazenpakjes van dezelfde snit. Dat gold echter niet voor de getekende natuur.

In de nieuwere uitgave is de hele natuur opgefleurd met groen. Gras groeit waar eerst alleen kale grond was en alle bomen hebben opeens groene blaadjes! Dit vroeg om een nadere inspectie. De haasjes hebben witte staartjes gekregen en het hazenhuisje is zorgvuldiger ingekleurd. En wat is er met de jagersman gebeurd? Behalve dat zijn oren zijn verkleind, is ook zijn baard afgeschoren! Ook moeder heeft er aan moeten geloven: haar kapsel en haar jurk zijn gemoderniseerd, wat haar vriendelijke uitstraling helaas niet ten goede is gekomen. Gek om zoveel verschillen te vinden terwijl de boeken op het eerste gezicht hetzelfde leken!

Boekbinder Kees Hagen vertelt

Zoals de meeste van mijn vriendjes op de lagere school spaarde ik postzegels. Alle soorten postzegels, zonder of met tanden. In de derde klas hadden we een meester bij wie het mogelijk was om op de vrije woensdagmiddag vrijwillig na te

blijven. Je moest dan oefenen in mooi zitten. Wie naar het oordeel van de meester het mooiste zat, mocht als eerste een keuze maken uit een aantal postzegels die voor in de klas op een tafeltje lagen uitgesteld. Dat was voor

ons dorpskinderen vrijwel de enige mogelijkheid om aan buitenlandse postzegels te komen. Geld voor een album was er niet. Ik kreeg van mijn ouders een dik schrift met ruitjespapier waarin ik mijn postzegels kon plakken. De landen schreef ik er zelf in en ik hield per land het aantal verzamelde postzegels bij. Het schrift had een slap kaft. Alle min of meer echte postzegelboeken hadden een hard kaft. Daar ging mijn verlangen naar uit. Zonder daarvoor een cursus te hebben gevolgd heb ik op mijn eigen manier mijn postzegelschrift van een hard kaft voorzien. Daarmee had ik de illusie van een echt album. Dat was mijn eerste stap op weg naar wat later een hobby zou worden: boekbinden.

Toen ik zestig jaar werd, hoefde ik van mijn werkgever niet meer elke werkdag te verschijnen om verzekerd te zijn van voldoende inkomsten. Hoewel mijn werk me niet tegenstond, was ik blij geen opgedragen werk meer te hoeven doen. En mijn werkgever heeft woord gehouden: hij blijft me maandelijks betalen. Kort na mijn pensionering bood ik als amateur-boekbinder de Openbare Bibliotheek van mijn woonplaats aan om beschadigde, maar nog niet afgeschreven boeken te repareren. Sindsdien heb ik de uitleenmogelijkheid van tientallen boeken van de bibliotheek kunnen verlengen.

Het jaarlijkse reisje van de vrijwilligers van de bibliotheek ging in 2004 naar Zutphen met een bezoek aan het Grafisch Museum en de bibliotheek van StOK. We kregen bij beide instellingen een rondleiding. In het Grafisch Museum kregen de vrijwilligers die de rondleiding verzorgden een beetje mot omdat de eerste rondleider zo enthousiast over zijn voormalige professie vertelde dat er voor de tweede weinig tijd meer overbleef. In de bibliotheek van StOK

was de sfeer meer ontspannen. Met veel enthousiasme hield mevrouw Pien Pon een verhaal. Ze vertelde onder andere dat de stichting geholpen werd door een aantal boekbinders om de boeken op een uitleenbaar peil te houden of te brengen. Door een boek in het midden aan een paar bladzijden vast te houden en het zo te laten bungelen liet ze zien wat door de bibliotheek nog aanvaardbaar werd gevonden. Als het boek deze mishandeling overleefde, was het uitleenbaar. Als het betreffende boek de proef niet kon doorstaan moest het ter reparatie naar de binder. Toen we na het verhaal van mevrouw Pon in de bibliotheek mochten rondkijken, probeerde ik een indruk te krijgen van het niveau van de uitgevoerde reparaties. Was ik wel voldoende bedreven om de boeken van de stichting te mogen repareren? Er was ook een vitrine met zeer beschadigde boeken. Waarschijnlijk waren de boeken in deze staat geschonken of misschien waren ze in het ongereede geraakt na een behandeling van mevrouw Pon. In ieder geval was duidelijk dat deze boeken met een eenvoudige ingreep van een beetje lijm en een enkel draadje garen niet te redden waren. Bij elk boek stond de kostprijs vermeld van de reparatie. Je kon een dergelijk geschonden boek adopteren door de kosten van de reparatie voor je rekening te nemen. In dat geval kreeg je een oorkonde. Ook kon je aanspraak op het boek maken als de stichting door een schenking in het bezit van een vervangend gaaf exemplaar zou komen. Ik had wel zin om zulke boeken te repareren en daarom vroeg ik of het ook mogelijk was om niet in geld maar in natura te adopteren. Meteen werd begrepen wat ik bedoelde: ook dat was mogelijk. Sindsdien repareer ik regelmatig een stapeltje uit band gevallen boeken.

Gevonden in boeken (2)

Al eens eerder schreven we in het StOKpaardje over wat er in de boeken die we als schenking bij StOK binnen krijgen, zoal gevonden wordt. Er is inmiddels weer een doos vol nieuwe vondsten. Een aantal bijzondere licht ik er hier uit.

- Voor het eerst werd er geld gevonden in een boek! Twintig Engelse ponden. Omdat we de schenker niet meer konden achterhalen, hebben we het in ons eigen potje gedaan.

- Een van de meest curieuze dingen die ik tegenkwam, is iets wat lijkt op een gedeelte van een oude agenda of notitieboekje. Aan het papier zie je meteen dat het oud is, wat bevestigd wordt door het jaartal 1856 dat erop vermeld is. Het begint met een stukje tekst dat overgeschreven is uit het bijbelboek Genesis en wel over de zesde scheppingsdag. Dan gaat het verder met een vreemde opsomming van 'Zwaarte der menschen' met allerlei namen met daarachter een getal. Dit wordt gevolgd met een stuk over 'de koe', met vermelding 'de huid 61, vet 46, de koe 491', en dat een paar bladzijden lang. Een merkwaardig document.

- Verder zijn er weer veel boekenleggers, waarvan de meest bijzondere een exemplaar is dat uitgegeven is bij het veertigjarige regeringsjubileum van koningin Wilhelmina in 1938.

Mooi is een bladwijzer van Henri Fernantzen uit Amsterdam met reclame voor thee. (zie afbeelding) Deze hebben we verkocht aan een liefhebber/ verzamelaar nadat we hem eerst hebben gekopieerd

- Ex-librissen in allerlei soorten zijn eveneens vertegenwoordigd.

- Ansichtkaarten zijn echt dingen die mensen in boeken laten liggen. Daar zijn er dan ook veel van. Er zijn twee bloemenkaarten voor mevr. v.d. Akker, de ene uit 1954 en de andere uit 1955 met op allebei: 'Hartelijk gefeliciteerd van tante Lien en oom Piet', met een postzegel van 2 cent erop. Op een andere oude felicitatiekaart staat: 'Met geld koopt men wel 't fraaiste goed, maar geenszins rust voor het gemoed'.

- Een niet onverdienstelijke potloodtekening van een mannenhoofd.

- Een vers, kennelijk gemaakt voor een koperen bruiloft, dat als volgt begint:

Wat lange, lange dagen
Zijn er voorbij gegaan
Doch eind'lijk brak de morgen
Der kopren Bruiloft aan.

Dat gaat zo een poosje door tot het eindigt met:

Oh! Mochten zij beleven,
Hun Zilveren Feestfestijn
Dit is de wens van allen
En ook de wens van mij.

- Een ander merkwaardig gedicht, geschreven in een ouderwets handschrift, gaat over 'De luierman':

Nauwlijks wordt men bij een paar
Pas gezien in 't schuitje
Iets zeer vreemds en raars gewaar
Aan het jeugdig Bruidje
Of men roept van alle kant
Denk toch aan een luierman!
't Past voor alle zaken
Die eerst klaar te maken

Ook dat gaat een tijd door. Het slot luidt:

Denk er aan o lieve Bruid
Als Gij zit in 't bootje

Zorg reeds maanden lang vooruit
Voor dat rommelzoodje
En roept ons dan ook ten disch
Als de baker bij U is
Ieder wenscht u blijde
Op dit feestgetijde.

- Een sigarenbandje is uit een boek komen rollen, met op de achterkant: 'Maart '64 - van Margreet - nooit vergeten'.
Er is een brochure over de herdenking van de driehonderdste geboortedag van P.C. Hooft. In het Nationale Hooft-Comité hebben niet de minsten zitting, onder meer minister Beel, minister

Gielen en Mr. D'Ailly. Het belooft een grootse herdenking te worden.
- Vermeldenswaard is ook een krantenknipsel uit de Tweede Wereldoorlog. Het betreft een 'Dringende waarschuwing' en gaat over bombardementen van de Geallieerden op fabrieken in Nederland waar producten gemaakt worden die gebruikt worden bij de oorlogvoering. 'Zo ge enigszins kunt blijft uit de buurt van dit soort fabrieken. Zend uw familie naar elders... enz. enz. Het geallieerd opperbevel.'

SES NUWE DEELTJIES IN DIE SERIE BOEKIES VIR DIE KLEINSPAN

No. 12: ROBINSON CRUSOE deur DANIEL DEFOE.
No. 13: GULLIVER BY DIE REUSE.
No. 14: ABOE KIR EN ABOE SIR.
No. 15: DIE DENNEBOOMPIE.
No. 16: SPROKIES VAN HAUFF.
No. 17: DIE GETROUE JOHANNES.

HIERDIE mooiste en goedkoopste serie Afrikaanse kinderboeke, waarvan ons tot op vandag reeds duisende eksemplare verkoop het, is nou aangevul met **SES NUWE BOEKIES**, almal geïllustreer met veertig tot vyftig swart prente en één gekleurde prent.

Hieronder gee ons die tieltel:

No. 12. Robinson Crusoe deur Daniel Defoe, in Afrikaans oortel en verkort deur J. A. le Roux B. A.
No. 13. Gulliver by die reuse (Die Gulliver se reise) in Afrikaans bewerk deur D. J. du Toit.
No. 14. Aboe Kir en Aboe Sir en ander verhale uit die Arabiese Nagsories. In Afrikaans oorgeset deur J. Es.
No. 15. Die Denneboompie en ander sprokies van H. C. Andersen. In Afrikaans bewerk deur J. Es.
No. 16. Sprokies van Hauff, in Afrikaans bewerk deur J. Es.
No. 17. Die Getroue Johannes en ander sprokies van Gebr. Grimm, in Afrikaans bewerk deur J. Es.

Die taal, as ook die druk, papier en band is eersteklas.

Ons vestig daar besonderlik die aandag op dat daar nie 'n beter stel boeke te kry is nie om in die skole te gebruik word as aanvullings-lesboeke. Skoolhoofde en onderwyers (esse) wat die boekies nog nie ken nie, sal ons baie graag enige cisenplare daarvan ter kennismaking stuur. Ook vir 'n present op verjaarsdage of andersins is die boekies baie geskik; die kinders sal u hiervoor baie dankbaarder wees as vir 'n sakkie lekkers.

Nieteenstaande die kostbare uitvoering is die prys slegs **2/3 en 2/6 posvry**.

Dis 'n geskenk van blywende waarde. Die prys is slegs **2/3 (2/6 posvry)**.

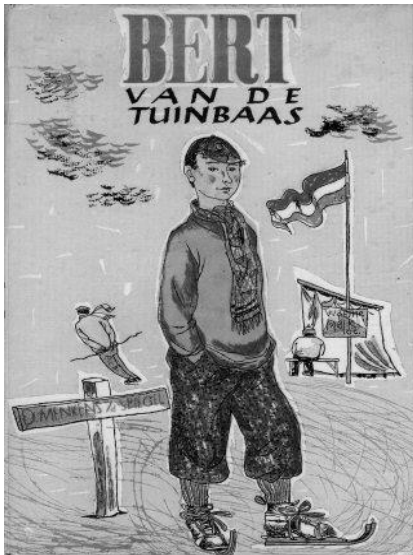
Bestel by u boekverkoer of by die
H.A.U.M. v.H. JACQUES DUSSEAU & Co.
POSBUS 288. - KAAPSTAD.

- Grappig is een brochure van Zuid-Afrikaanse kinderboeken: 'Ses nuwe deeltjies in die serie "Boekies vir die kleinspan"'. Aanbevolen worden de boeken: 'Sprokies van Hauff', 'Die getroue Johannes en ander sprokies', 'Die denneboompie' en 'Gulliver by die reuse'

Liet Hoitink

Herinneringen aan Bert van de Tuinbaas (1948) van D. Menkens-van der Spiegel

Als jongetje heb ik met mijn vriendjes vele uren gespeeld langs de oevers van de Berkel, die langs het dorp stroomde waar ik toen woonde. Een van mijn favoriete spelletjes was het gooien van platte kiezelstenen vlak over het water, en wel zodanig dat ze met hun platte kant op het wateroppervlak kaatsten. De kunst was dat de steen zo in een aantal 'sprongen' de overkant bereikte. Ik was daar tot mijn genoegen best goed in, vooral omdat ik het geduld kon opbrengen om geschikte stenen te zoeken. Een mooie gladde platte steen was niet zo gemakkelijk te vinden. Ik ontdekte het spel in een boek dat ik van mijn ouders kreeg. Het kan ook zijn dat ik het op het kerstfeest van de zondagschool heb gekregen als beloning voor het opzeggen van het versje dat je elke zondag moest leren. Het boek heette *Bert van de Tuinbaas*.

De omslag van het boek had een lichtblauwe ondergrond en op de voorkant stond Bert afgebeeld.

Ik vond hem meteen sympathiek omdat hij net zo'n broek aan had als ik in die tijd vaak droeg. 'Ne pofbokse' (plusfour in goed Nederlands) noemden we die in het dialect van mijn geboortestreek en Bert droeg hem - tot ergernis van mijn moeder - net zo als ik, namelijk met ogenschijnlijk wat afgezakte pijpen. Berts vader was tuinman op een landgoed ergens in Noord-Holland, dat op nogal grote afstand lag van het dorp waar de school van Bert stond. De weg naar school liep langs een vaart en Bert vermaakte zich onderweg met het kaatsen van platte stenen op het wateroppervlak. Dat werd in het verhaal 'sisselen' genoemd.

Gewapend met de kennis uit *Bert van de Tuinbaas* heb ik in het begin van de jaren vijftig van de vorige eeuw dit woord in mijn Achterhoekse dorp geïntroduceerd. Ik heb niet de indruk dat het destijds tot de woordenschat van de Achterhoekse jeugd is doorgedrongen. Voor het spelletje op zich probeerde ik later mijn kinderen enthousiast te maken, maar ook dat is niet gelukt. Een derde teleurstelling diende zich aan toen ik onlangs ontdekte dat het woord 'sisselen' in Van Dale niet voorkomt. De grootste teleurstelling was echter toen Liet, mijn vrouw, een tijd geleden bij mijn thuiskomst na een dag hard werken vertelde, dat ze *Bert van de Tuinbaas* had toegestuurd aan een verzamelaar die al jaren naar dit boek op zoek was. Toch wel jammer, ook al was het verder een draak van een boek.

Jan Hoitink
Hoog-Keppel, 1 juli 2008

Als donateursattentie ontvangt u dit jaar een fraaie foto rond het thema Tijn Uilenspiegel. Onderstaand verhaaltje vertelt over een van de streken van deze beroemde volksheld.

Tijn Uilenspiegel als bakkersknecht

Eens had Tijn zich in Leuven kort voor de kerstdagen als bakkersknecht verhuurd. De bakker was blij, dat hij voor deze drukke tijd een knecht had en zei al de tweede dag: "Het deeg is klaar, ik neem 'es een dag vrij om kennissen op te zoeken, jij moet vandaag maar bakken." "Goed baas. Maar wat moet ik eigenlijk bakken?"

"Wat is dat nou voor een vraag," zei de baas, kwaad om zoveel onnozelheid, "bak voor mijn part apen en konijnen, halve gare grappenmaker, als je maar zorgt, dat de boel vanavond klaar is!" En hij stapte weg, nog mompelend: "Wat-ie bakken moet, wat-ie bakken moet, nota bene!"

Uilenspiegel zei niets, maar kneedde van het deeg niets anders dan apen- en konijnenfiguren, en schoof het zaakje in de oven. Dat vond hij veel aardiger dan al die doodgewone broden.

's Avonds kwam de baas thuis en werd razend, toen hij in plaats van broden al die rare baksels zag. Hij nam Uilenspiegel bij z'n nek en dreigde hem zijn armen en benen kapot te slaan. Tijn werd bang, want de bakker was een stevige kwant.

"Genade!" riep hij, "ik zal u de kosten van het deeg wel betalen, als u me maar even loslaat om m'n beurs te pakken."

De bakker dacht: "Dat moest ik maar doen, dan heb ik nog de minste schade," en hij vroeg vijf gulden vergoeding. "Akkoord," zei Tijn en betaalde.

"En maak nou maar gauw dat je weg komt, zo'n malle knecht kan ik niet gebruiken hoor," zei de bakker.

"Ja," zei Tijn, "maar nou is het baksel toch mijn eigendom?"

"Neem het hele zootje maar mee, ik kan er toch niks mee beginnen, de mensen zouden me vragen of ik gek was, als ik ze zulk brood leverde. Hier, neem die oude mand maar en ruk uit met je apen en konijnen. En gauw maar een beetje, of..."

Tijn pakte de baksels in de oude mand en maakte dat hij de deur uit kwam. Hij liep regelrecht naar de markt en bood daar zijn dieren te koop aan. Menigeen vond het wel aardig, tegen de feestdagen zo'n aap of konijn voor de kinderen mee naar huis te nemen. En in een wip had Tijn al z'n vreemde broden voor een kwartje per stuk verkocht. Hij verdiende er nog dik aan en liet de lege mand onverschillig op de markt achter.

Intussen had de bakker gehoord, dat zijn rare knecht op de markt goeie zaken maakte en trok er op af om nu ook nog een vergoeding te eisen voor het gebruik van zijn oven en zijn brandstof.

Maar toen hij op de markt kwam vond, hij daar de lege mand; Tijn was al weg!

Bron:

- Volksverhalen Almanak - Stichting Beleven
- http://www.beleven.org/verhaal/tijn_uilenspiegel_als_bakkersnecht

Open Dag StOK

Aangespoord door persberichten, uitnodigingen, tentoonstellingen op diverse plekken, websites, etc. kwamen veel mensen naar de Open Dag van StOK, die op 8 oktober j.l. plaatsvond. De hele Laarstraat stond in het teken van ons tienjarig jubileum. In bijna alle etalages hing het feestaffiche en lag een bij de betreffende ondernemer passend kinderboek. Voor het pand van StOK was een kraam waar boeken ter verkoop werden aangeboden. Binnen kon men zijn eigen kinderboeken laten taxeren door antiquaar Marieke Lont. Kapotte boeken werden gerepareerd en boven waren soms drie generaties bezig met knutselen.

Het stralende middelpunt was Pien Pon, de oprichtster van ons kinderboekenleermuseum. Vooral zij maar ook de medewerkers en bestuursleden mochten vele felicitaties met ons jubileum in ontvangst nemen. Dat ook een delegatie van Stichting Kinderboek Cultuurbezit (SKC), Winsum StOK, dat uit SKC is voortgekomen, kwam gelukwensen en afscheid van Pien kwam nemen was heel fijn.

De drukte nam aan het eind van de middag toe, toen Pien aan Arie Ribbers het tweede (het eerste was eerder op de dag al verkocht) exemplaar van het boekje *Eén grote vreugderit* overhandigde, een gezamenlijke uitgave van

het Staring Instituut en StOK ter gelegenheid van het tienjarig jubileum van StOK.

Arie vertelde over de invloed van zijn juffrouw op de lagere school op zijn belangstelling voor taal en boeken. Ook de uitgedeelde kerstboekjes hebben hieraan een bijdrage geleverd. Hij was zichtbaar blij met de bloemlezing van Achterhoekse en Liemerse kinderboeken uit de collecties van het Staring Instituut en StOK.

De drankjes en hapjes droegen mee bij aan de gezellige sfeer. Na afloop is in eigen kring door bestuur en medewerkers afscheid genomen van Pien, die onderscheiden werd met een bedeltje dat de vorm heeft van een gouden StOKpaardje.

Reint Jan Terbijhe

Grootste kinder- en jeugdboekenantiquariaat van Noord- en Oost-Nederland

Meer dan 10.000 titels op voorraad
Actieve zoekdienst
In- en verkoop van boeken en prenten
Wij komen door het hele land

Kleine Overstraat 81, 7411 JK Deventer, 0570-649280
www.kameleonboek.nl kameleonboek@hotmail.com
geopend: dinsdag-zaterdag van 11.00-17.00 uur